

pei. Artimiausi dirbinių analogai randami kituose to periodo Nemuno Žemupio ir Centrinės Lietuvos kapinyuose. Dalis dirbinių visai neturi analogų Lietuvoje. Kai kurių laidojimo papročių bei įkapių, taip pat jų gamybos technologinių ir stilistinių analogijų aptinkama Juodosios jūros pakrantėse, Dunojaus vidurupyje, Gotlando saloje. Tai siejama su Didžiuoju tautų kraustymusi. Matyt, Vidgirių kapinyne medžiagą galima sieti su kažkokio Didžiojo tautų kraustymosi laikotarpio neskaitlingos polietninės žmonių grupės migracija iš Dunojaus vidurupio į Nemuno baseiną, gal su trumpalaikiu sustojimu Gotlando saloje.

Valdemaras Šimėnas

ŠUKIONIŲ KAPINYNO TYRINĖJIMAI 1988 M.

1988 m. MA Istorijos instituto pradėjo Šukionių kapinyne (Pakruojo raj., Lygumų apyl.) kasinėjimus. Kapinynas yra pietinėje Šukionių kaimo dalyje, tarp Vezgės upelio, kaimo kapinių ir geležinkelio Radviliškis-Biržai. Jis žinomas jau nuo seno. Kalvelėje, vadinamoje Švedukalniu, ir pievoje šalia jos buvo randama žmonių kaulų ir VI-XIII a. bei XVI a. radinių. 1931 m. kapinyną tyrė Šiaulių "Aušros" muziejaus darbuotojas B. Tarvydas ir rado kelių suardytų kapų likučius. Prieš karą kapinyną "kasinėjo" ir Pavėzgių kaimo mokytojas B. Brazauskas (apie jo "tyrinėjimų" rezultatus duomenų nėra).

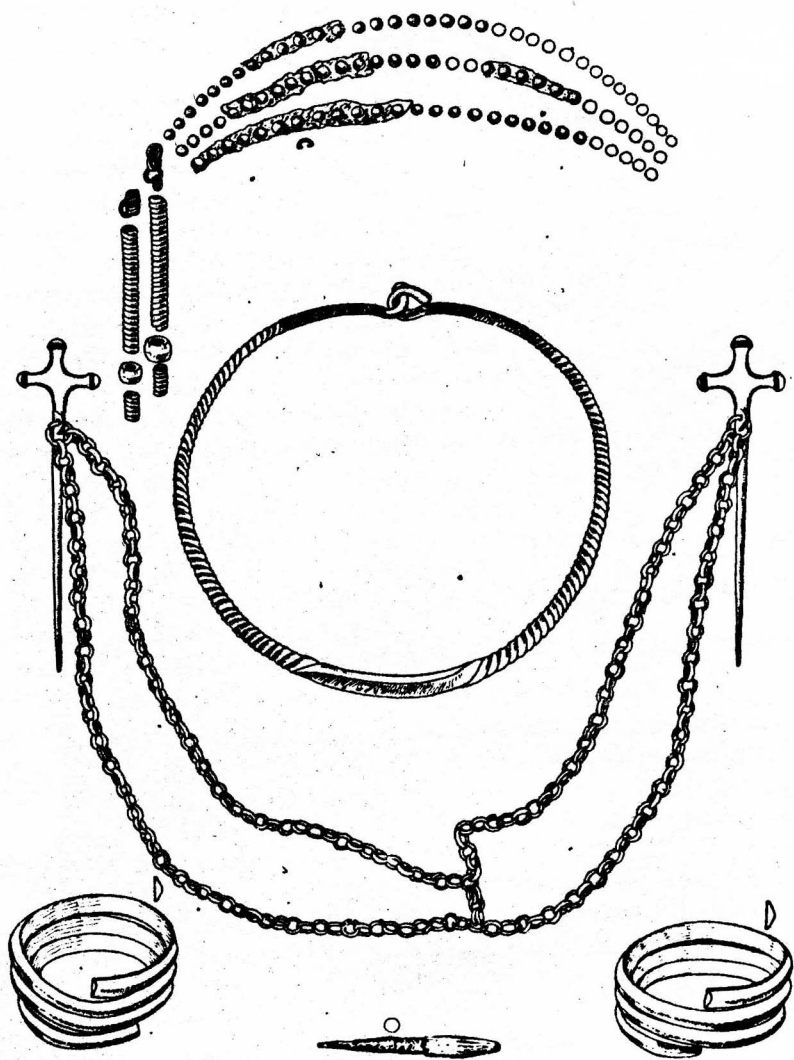
1988 m. ištirtas 384 m² plotas ir rasti 9 XVIII-XIX a. kapai (k. I-IX), ir 19 - VIII-IX a. kapų bei 9 degusių pilnos duobės.

Mirusieji laidoti nedeginti 250-180x80-40 cm dydžio ir 80-45 cm gylio apvaliais kampais duobėse. Griaučiai beveik visai sunykę, kiek geriau išlikę tik kape Nr. 1. Pagal įkapių išsidėstymą ir kaulų fragmentus nustatyta, kad mirusieji laidoti aukštiekninkai, ant krūtinės sudėtimis rankomis. Išsiskyrė kelios ka-

py eilės. Vyravo mirusiųjų laidojimas šiaurės-pietų kryptimis. Tik kapas Nr. 1 orientuotas šiaurės vakarų kryptimi. Išskirti 10 vyrų, 1 moters ir 2 paauglių kapai, kitų mirusiųjų lytis neaiški. Aiškesnės orientacijos pagal lytį nepastebėta. Vyrai laidoti galva į pietus (kapai Nr. 4, 5, 9, 13, 18) ir į šiaurę (kapai Nr. 8, 10, 11).

Įkapių nedaug. Vyrų kapuose dažniausiai randami 1-2 įmoviniai ietigaliai, tik kape Nr. 5 jų buvo 3, o kape Nr. 9 - net 5 (vienas 35 cm, kiti - 27-22 cm ilgio). Kape Nr. 11 kartu su įmoviniu gulėjo ietiveriamasis ietigalis, kurio kotas sutvirtintas geležine įvija. Kelių ietigalių įmovose išliko užsikonservavusios medienos liekanos, pagal kurios rievės matyti, kad iečių kotai buvo drožiami iš skelto medžio, o ne plono medžio kamieno su šerdimi. Reta įkapė - plačiaašmenis kovos peilis (kapai Nr. 11, 13), padėtas skersai juosmens. Kape Nr. 4, galvūgalyje, rastas žalvarinis geriamojo rago apkalas. Dar viena būdinga vyrų įkapė - žalvariniais spurgeliais kaustytas diržiukas, juose apavą ant kairės kojos blauzdos (kapai Nr. 2, 4, 9). Iš papuošalų paminėtini geležinis lazdelinis smeigtukas (kape Nr. 1), aguoninės segės fragmentas ir įvijinis žiedas (kape Nr. 5) bei smulkios žalvarinės įvijelės ir grandelės. Labai keistas reiškinys - į kapą dėti sraigių kiautelius. Kape Nr. 1 dugne jų pastebėta net keliolika. Gal į kapą jos pateko su meldais?

Vienintelis neabejotinai moters kapas - Nr. 12 išsiskiria papuošalų gausumu (pav. 13). Mirusiajai ant galvos uždėta trimis žalvario spurgelių eilėmis puošta audinio kepuraitė, kurios šone pakabintas žalvario įvijelių ir dviejų oranžinės spalvos emalės karolių kabutis. Jos kaklą puošė tordiruota žalvarinė antkaklė su kilpele ir kabliuku, krūtinę - du žalvariniai kryžiniai pusrutulio formos buoželėmis smeigtukai, sujungti dviem grandinėėmis, rankas - įvijinės trikampio skersinio pjūvio juostinės apyrankės, prie juosmens gulėjo yla. Matyt, moterims priskirtini ir kapai Nr. 16, 19, kuriuose rasti lenkta nugarėle

13 pav. Šukioniai. Moters kapo Nr. 12
radiniai

peiliai-pjautuvėliai, smeigtukas trikampe galvute (kapas Nr. 16). Keliuose kapuose aptiktos smulkios lygiu paviršiumi puodų šukės (kapai Nr. 5, 7, 13, 16). Iš atsitiktinių dirbinių paminėtini ratelinis ir kryžinis smeigtukai, įvijinė apyrankė.

Kapinyno pakraštyje rastos degėsių pilnos duobės galėtų būti siejamos su mirusiųjų pagerbimo apeigomis. Jos - 210x180 cm, 100x45 cm dydžio ovalo ir stačiakampio formos, užpildytos gausiais degėsiais permaišyta tamsesne žeme. Jose nei dirbinių, nei kaulų nerasta.

Ištirti kapai datuojami VIII-IX a. ir priskirtini žiemgalių etnokultūrinei grupei.

Prie kapinių tvoros rasti XVIII-XIX a. kapai stačiakampėse duobėse, be įkapių. Įdomesnis tik dvigubas kapas Nr. V, kuriame šalia vyro gulėjo kniubščia moteris. Prie jos juosmens aptiktos dvi geležinės kabės.

Saulė Urbanavičienė

GEREDŽIAUS NAUJO KAPINYNO TYRINĖJIMAI

1989 m. MA Istorijos institutas po vienerių metų pertraukos tęsė 1985 m. pradėto Seredžiaus kapinyno, esančio į šiaurės vakarus nuo Nemuno ir Dubysos santakos, tyrimus (žr.: ATL 1984 ir 1985 metais, - V., 1986. - P. 72-73 ir ATL 1986 ir 1987 metais, - V., 1988. - P. 98-102).

Ieškota vakarinės kapinyno ribos, tirtas plotas tarp 1987 m. kastų perkasy Nr. 27 ir Nr. 28. Ištirti 96 m², rastas 1 suardytas sudeginto žmogaus kapas, 13 nedegintų žirgų kapų, atsitiktinių radinių iš suardytų žirgų, degintinių žmonių kapų bei XVI-XVII gyvenvietės liekanų. Aptiktas 210 cm storio kultūrinis sluoksnis, kurį sudarė mūrinio pastato griuvenos. Jose buvo akmenų su prilipusiu tinku, plytgalų, gla-